

Я СЪМ БЪЛГАРИН. ЖИВОТЪТ НА ВЪЛЧО МАЛКУКЕВ КАПШОВ

Пенка Генева

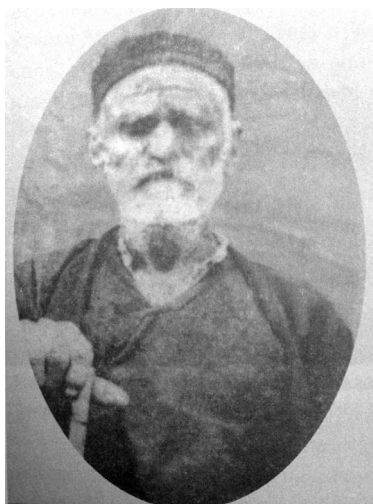
МАРИЯ И ВЪЛЧО МАЛКУКЕВИ КАПШОВИ

Мария и Вълчо Малкукеви Капшови са родители на Парашкева Вълчева Каракиркова, майка на моята майка. За баба Мария се знае много малко. Тя била от село Ибрик тепе, днес в пределите на Турция. Дядо Вълчо се оженва за нея, защото била българка, както казва леля Мария: „Лели, когато станал вече за женене, дядо Вълчо рекъл: „Я СЪ БЪЛГАРИН! ИСКАМ ДА СЪ ОЖЕНЕ ЗА БЪЛГАРКА!“ В селото нямало българи, защото било населено само с албанци-християни. Затова потърсили мома от с. Ибрик тепе, отстоящо на около 4-5 километра от с. Султанкьой. Баба Мария ражда 5 деца. Най-напред са родени мъжките й чада - Христо, Никола, на третия й син не знам името. И тримата умират още като деца. След това се раждат момичетата - Парашкева и Аспасия. Аспасия остава в Гърция и ражда четири деца: Мария, Вангел, Атина и Султана. Те живеят както следва: Вангел и Султана в село Техерон, Гърция, Мария в Солун, а Атина в Атина. За посещението на баба Парашкева в Гърция и гостуването ѝ на сестрините ѝ деца Вангел и Султана в село Техерон ще разкажа в текста, посветен на баба Парашкева или баба Петя, както ѝ казвахме всички ние. Тук тя научава за трагичната смърт на сестра си Аспасия. След раждането на четирите си деца Аспасия забременява с пето. Тази бременност е нежелана, затова решава да абортира по широко разпространения метод - чрез отвара от зокумови листа. Зокумът е силно отровен, той предизвиква прекъсване на бременността, но понякога отнема и живота на жената. Така станало и с Аспасия. Тя умира и я погребват. Било работно време и може би не са изчакали едно денонощие от смъртта ѝ. Още същия ден на погребението ѝ, надвечер, едно овчарче прибирало стоката си към село. Минавайки край гробищата, чува плач и викове. Те идвали от пресния гроб на Аспасия. Бързо прибира стадото си и отива в дома на Аспасия. Разказал за чутото. Отиват и разриват гроба, намират я обърната в халището, но отново умряла.

Село Техерон се намира на десния бряг на река Марица в днешна Гърция, а родното място на семейство Капшови е село Султанкьой, от другата страна на Марица, в днешна Турция. За тази близост баба Петя разказваше, че при бягането от турците през 1913 година само са кракнали през Марица и са отишли в село Техерон. В село Техерон се преселва и цялото население на село Султанкьой.

ВЪЛЧО ХРИСТОВ МАЛКУКЕВ КАПШОВ

Държа в ръцете си портрета на Вълчо Христов Малкукев Капшов, моя праядо, баща на баба ми Парашкева, майка на моята майка - Стоя Каракиркова-Чакалова, и безкрайно много благодаря на оня миг, в който той е застанал пред обектива на фотоапарата, за да бъде запечатан ликът му и предаден на поколенията. Стоя пред него, наблюдавам го съсредоточено, за да преоткрия човека, който е мой праядо. Гледам очите му, но какво могат да кажат те от една фотография? Гледам кроткия му поглед, шапчицата, която е на главата му, гледам дрехите, с които е облечен, и обичта ми към този човек, когото не познавам, прелива в преклонение. Колко близък и колко далечен е той. Гаяя на колко години е бил, къде се е снимал? Въпреки многото неизвестни едно е ясно - този човек е в основата на моя род по майчина линия. Благодаря на съдбата, че в онова далечно време фотографията е запечатала лика му, единствен, но достатъчен, за да ме върне назад във времето, за да съпреживея всички ония несгоди, лишения и страдания, които съпътстват детството и юношеството му, белязани от сирашката му участ.

**Дядо Вълчо Христов Капшов
баща на баба Парашкева
Каракиркова**

Дядо Вълчо е погребан в Малко Брягово. Всеки път, когато отивам на гробищата, за да прелея баба Стоя, майка на баща ми, чичо Иван, брат на баща ми, ориентирам се по надгробния паметник на баба ми и все още запазения дървен кръст на гроба на чичо Иван. Те се намират на западния край, в посока язовира, затова лесно се намират между потъналите в трънаци гробове, винаги търся гроба и на дядо Вълчо. Няма го. Той е потънал в забвение, защото вече не са между живите тези, които го помнеха.

Дядо Вълчо Малкукев Капшов е роден в село Янурен, днес в пределите на Гърция, в близост до него са селата Голям и Малък Дервент. Той е четвъртото дете в семейството, най-малкото. Набързо умира баща му и майка му и остава кръгъл сирак на 3- или 4-годишна възраст. По-големи от него са братята му Иван и Димитър и сестра му Кина. Те не могат да се грижат за него, защото също са невръстни. Несретната му сирашка съдба буди състрадание у кмета на селото. Той замисля изход от положението. В селото много често идвал търговец – албанец, християнин от село Султанкьой, който нямал деца. При една от обиколките му кметът му предлага да направи едно добро за това сираче, да го вземе и отгледа. Той отговорил, че ще пита жена си. При следващото му посещение кметът отново го пита ще вземе ли детето. Албанецът казва, че няма да го вземе, защото жена му не иска българин в къщата си. Потегляйки с каруцата си, той не вижда, че кметът е качил детето отзад. Така дядо Вълчо заминава за Султанкьой. Когато колата спира на двора, излиза албанката и вижда детето. Започнала да се кара защо го е довел, нали знаел, че тя не иска българин в дома си. Казала му да върне детето обратно. Албанецът бил човек с добро сърце, затова отказва и оставя детето.

Животът на дядо оттук нататък е низ от унижения, изпитания и лишения. Вече в България, той живял една година при леля Мария, омъжена в село Бориславци, и ѝ помагал в отглеждането на овцете. С болка разказва на внучката си за нерадостното си детство. Попаднал в албанско село, в семейство на чужди хора, които говорят чужд език, неразбираем за него, в същото това време се прибавя и нечовешкото отношение на албанката. Когато албанецът бил въщи, той спял у дома, но когато него го нямало, защото често ходел по търговия в околните села, тогава жена му го гонела да спи в плевнята, в яслата на воловете или с децата

изравяли дупка в тора и там пренощувал в студените зимни дни.

Постепенно научава езика, пораства и чак тогава албанката променя отношението си към него, защото в негово лице вижда силна мъжка работна ръка. Леля Мария продължава разказа си: „Лели, дядо Вълчо забравя езика си, но не забравя, че е българин, затова се оженва за българка, баба Мария, аз съм кръстена на нея, от Ибрик тепе, близко село до Султанкьой. Раждат им се три момчета – Христо, Никола и на третото вече не знам името, но умират още като малки деца. Вуйчовците ти Христо и Никола са кръстени на тях. След тях се раждат майка и леля Аспасия. Децата били отглеждани с много любов и грижи и от албанката.”

Баба Петя разказвала и за тази промяна, която е настъпила у албанката: „Баба много ни обичаше. Не ни скършваше хатъра за нищо, а бяхме и много богати.” Баба Парашкева беше не само природно интелигентна, но и образована за времето си. Изкарала е стопанско училище. Благодарение на уменията и сръчностите, придобити там, тя е изгледала децата си.

През лятото на 1913 година турска редовна войска нарушава подписания мирен договор и настъпва в пределите на новоосвободените български земи през линията Енос-Мидия. По пътя си опожарява българските села, безчинства над мирното българско население - коли, беси, убива, пали. По това време дядо Кирко, съпругът на баба Петя, е първият българин - кмет на Султанкьой. Турците приближават селото, което се намира на левия бряг на река Марица. При него идва негов братовчед от съседно село и му казва да бяга, защото когато турците влязат в селото, най-напред него ще убият. Той избягал в гората, като си напълнил джобовете с патрони.

Баба Парашкева била много красива. Фигурирала в списъка на турците за потурчване. Спомням си думите на леля Мария за това смутно време: „Лели, ние имаме наша кръв при турците. Потурчена е дъщерята на бабин Мариин брат. Турците ги потурчват с още едно момиче от селото. Като минават няколко седмици, те се обаждат на един човек от селото в центъра на Истанбул. Рекли му: „Аман-заман вземи ни със себе си за село. Чисти сме, само кафета сме разнасяли.“ А селянинът им рекъл: „Как да ви взема, олум,, когато ей там по пътя ще ни срещнат турци и ще ме убият. Кой ще гледа деветте ми деца?“ Та така те

си останали при турците.“

Семейството на дядо Вълчо бяга и отива в Доганхисар, но селото е опожарено и Каракирковата къща също е изгоряла. Семейството не може да остане в селото, затова отива в изоставеното турско Къшлакьой. Дядо Вълчо е водил със себе си биволи, които в Доганхисар не се отглеждали и правели голямо впечатление. С тях те започват да обработват земята в новото село, за да се препитават. Баба Петя и дядо Кирко били само първото им дете – леля Мария, родена в село Султанкьой през 1911 година. Моята майка се ражда в Къшлакьой през 1919-а. Това е времето на френската окупация на Тракия. След нея в 1920 година идва гръцката. Животът под новото робство става още по-труден, затова цялата махала решават да бягат в България, за да се спасят от гръцкия терор.

Било месец май 1920 година. Майка ми Стоя била на 7 месеца, а баща ми на 6 години. По спомени на леля Мария бягането е било много тежко, защото пролетта била много дъждовна, а те нямали дрехи за преобличане. Тръгнали са само с една постеля, дисаги с брашно и тулум със сирене.”По нощите вървахме, а през деня се криехме в гората” - допълва картината на изгнанието баща ми. Установяват се в село Ярджъли, днешното Малко Брягово.

Интересен е разказът на леля Мария за идването на дядо Вълчо в България: ”Един ден копаем царевица на Боялъка с майка. Аз се изправих на мотиката, гледам на края на нивата седи човек - изправен и гледа към нас. Викам на майка: Мамо, това като че ли е дядо Вълчо. Пък тя вика: ”Той е, дядо ти Вълчо е.” Той дойде при нас, ние много се зарадвахме и разбрахме, че вече остава при нас. Така той се включи в земеделската работа. С дядо ти Кирко завъдиха много овце и той ходеше да ги пасе. Когато аз се омъжих, дядо дойде да ни помага в село Бориславци. Така изкара една година и подзимету майка си го извика обратно в Брягово. Дядо беше много кротък човек. Беше нисък, слаб и много мълчалив. Баба Мария – жена му, аз съм кръстена на нея, вече беше умряна още в Тракия. Дядо е умрял в село Малко Брягово. Там е и погребан.”

ПАРАШКЕВА И КИРКО КАРАКИРКОВИ ПАРАШКЕВА ВЪЛЧЕВА МАЛКУКЕВА – КАРАКИРКОВА

Баба Парашкева е четвъртото по ред дете на родителите си Мария и Вълчо Малкукеви Капшови. Родените преди нея три момчета почиват още много малки. Баба Петя, както я наричахме ние, вместо Парашкева, беше много подвижна дребна жена, с много интелигентно бяло овално лице, с руси коси и черни очи. Родила е 10 деца, от които 7 остават живи, но и на тази преклонна възраст личеше колко красива е била на младини. Най-напред от децата ѝ се ражда леля Мария. Тя е родена през 1911 година в село Султанкьой. През 1913 година Турция нарушава Лондонския мирен договор и преминава граничната линия Енос-Мидия. По пътя си коли, беси, опожарява села и градове, поробва млади жени и девойки, безчести беззащитните млади българки. Дядо Кирко по това време е кмет на село Султанкьой, първият българин кмет на селото. При него идва негов братовчед от съседно село и му казва да бяга, защото, когато турците влязат в селото, най-напред ще убият него. Дядо напълва джобовите на гришката си с патрони, взема пушката и тръгва към балкана. След него трябвало да тръгне и баба. Тя била бременна с друго дете. При прескачане на пречката на съседния двор пада и детето се абортира. Било момче. Когато отива при дядо в гората с леля Мария на ръце, тя била без връхни дрехи за детето.

Разказваше ми, че били много богати и имала 30 ризи, 30 дюшека и 30 юргана, но в гората нямат нищо. Няма с какво да завие детето. Завивала го с гришката на дядо. Много интересно разказваше за златиците, които е зарила на ъгъла на къщата, под крушата: ”Баби, ние имахме едно чекмедже на скрина, пълно със златици. Второто беше пълно със сребърни пари, а третото – с грошове. Цялото чекмедже със златиците закопахме до ъгъла на къщата, под дюлята. Сега да си отида и да копна, ще си ги намеря. Само дядо ти сбърка, дете напълни джобовите си с патрони, а не с жълтици.“ Да, но логиката и обстоятелствата говорят друго. Дядо е тръгнал душа да спасява, затова взема патрони, а не жълтици.

Същата 1913 година семейството на дядо Кирко бяга от татък Марица и отива в родното му село Доганхисар. Там намират цялото село опожарено. Останали са много малко къщи, които

са пожалени от пожара на 9.09.1913 година. Каракирковата къща също е изгоряла, затова те се заселват в село Къшлакьой, изоставено от турското население, когато българската армия освобождава Тракия през 1912 година. Тука се ражда Стоя, моята майка, през 1919 година. Тя е била на 7 месеца, когато семейството напуска селото и заминава за България. В България, в село Ярджали, по-късно с името Брягово и още по-късно Малко Брягово, се раждат петимата вуйчовци: Митрю - през 1922 година, Вълчо - през 1925, Христо - през 1927, Никола през 1931-а и Добри – през 1933 година. Последните двама дължат много за отглеждането им на моята майка. Те знаят това и дано да са ѝ благодарни.

Баба беше с твърд характер, смела, не се плашеше от нищо, справяше се с всякакви ситуации и разчиташе единствено на себе си.. Добре се ориентираше в обстановката, умееше да контактува с непознати хора, сама се оправяше и при пътуванията си до София, Пловдив и Димитровград. Беше с бистър ум до последните си дни. Безкрайно разсъдлива и паметлива, тя помнеше в детайли живота си в Тракия, младежките си копнения, първата любов, женитбата ѝ с дядо Кирко. Не го харесвала, защото бил много черен, но дядо Вълчо - баща ѝ, искал зет българин, работлив и скромен, затова и тя склонила да се омъжи за него. До края на живота си тя не забрави първата си голяма любов в село Султанкьой. Въпреки голямата любовна мъка, която е носила в сърцето си, никога през годините тя не я показва и не нарушава етичните семейни норми. През целия им съвместен живот с дядо Кирко остава вярна съпруга, достойна и любяща майка. Сега, връщайки се назад във времето, мисля, че този упорит характер на баба е формиран от много-то прекеждия и трудности в живота ѝ. Мекушав и нерешителен човек не може да преодолее всичките изненади, които поднася съдбата, затова тя оцелява през годините Баба Петя беше жена със свободолюбив дух. Живееше с една голяма мъка в душата си. Тя се разделя със сестра си още през 1913 година. Оттогава не е виждала нито сестра си, която умира твърде млада, нито децата ѝ. Чак след 65 години раздяла тя има възможност да види децата на сестра си.

А ето и разказа на баба за пътуването ѝ: ”Баби, в Свиленград се качих на влака за Гърция. Влакът спря, извървяха се хората и на перона останаха една жена и един мъж и питат машиниста :

”Има ли тука една бабичка от България?” Аз се обадих: Има, има, аз съм. Гледам - тия двамата мъжа и жената много стари, а аз чаках да са млади децата на сестра ми. Приказват на гръцки, пък аз гръцки не знам. Га по едно време продумаха на албански. Пък аз знам албански. Рекох: А така продумайте, та да се разберем. Слязох долу, прегърнахме се и плачем ли, плачем. Машинистът и кондукторът също плачат. Свалихме багажа и отидохме у тях.

Тези, дето са ме чакали на гарата, бяха Султана, дъщерята на сестра ми, и мъжът ѝ. Там ме чакаха другите две деца на Аспасия - Вангел и Мария. Тя има още една дъщеря, казва се Атина, но нея я нямаше, тя живее в Атина и не дойде. Цялото село се събра да ме посреща. В неделята ходихме на църква. Хората в селото са православни християни, та затова в църквата дойдоха всички. Те идеха за мене, мене да видят. Та там разбрах и как е станало със смъртта на сестричката ми. Всичките ѝ деца имат по 4 деца. Та голям род сме, баби, ама не се знаем. Те не знаят български. Разговаряли сме само на албански. Аз бях го забравила, но си го спомних и се разбирахме.“ Баба почина през 1982 година.

С много болка разказах съдбата на праядо ми Вълчо Христов Малкукев Капшов, за да се знае и помни, че съдбата не всякога е благосклонна към човека. Да се знае и помни от идните поколения на рода ни, че животът е борба и избор да отстояваш род, Родина, народност и вяра.

Източници и информатори:

1. Чакалова – Генева Пенка, „Спомен и памет за Каракирковия род – родът на Капитан Петко войвода“
2. Шалапатов, Димитър, „Българските християнски селища в Западна /Беломорска / Тракия“
3. Попчев, З., „Кръвта е топла“
4. Мария Каракиркова-Бойчева
5. Кирю Кирев Чакалов
6. Стоя Каракиркова-Чакалова